BİBLİYOGRAFYA :

Muînüddin İsfizârî, *Ravżâtü'l-cennât* (nşr. Muhammed Kâzım İmâm), Tahran 1338-39 hş., I, 407-414; Hândmîr, *Ḥabîbü's-siyer* (nşr. Celâleddin Hümâî), Tahran 1333 hş., IV, 335; Rieu, *Catalogue of Persian Manuscripts in the British Museum*, London 1879-83, I, 181ᵇ, 183ᵃ; III, 1046ᵃ; Storey, *Persian Literature*, London 1970, I/1, s. 293; Felix Tauer, "Timurlular devrinde tarihçilik" (trc. Ahmed Ateş), *TTK Belleten*, XXIX/113 (1965), s. 49-69; Zeki Velidî Togan, *Tarihte Usûl*, İstanbul 1985, s. 200-201; W. Barthold, "Abdürrezzak", *İA*, I, 109; a.mlf., Mohammad Shafi, "ʿAbd al-Razzāḳ al-Samarḳandī", *EI²* (İng.), I, 90-91; C. P. Haase, "ʿAbd al-Razzāq Samarqandī", *EIr.*, I, 158-160.

ORHAN BİLGİN

ABDÜRREZZÂK es-SENHÛRÎ

(عبدالرزاق السنهورى)

(bk. SENHÛRÎ, Abdürrezzâk Ahmed).

ABDÜSSAMED, Abdülbâsıt Muhammed

(عبدالباسط محمد عبدالصمد)

(1927-1988)

Mısırlı tanınmış hâfız ve kāri.

Asıl adı Abdülbâsıt Muhammed Abdüssamed olmakla birlikte Türkiye'de daha çok Abdüssamed diye tanınmıştır. Kınâ vilâyetine bağlı Erment'te doğdu. On yaşında Kur'ân-ı Kerîm'i ezberledi. On dört yaşında Esfûnü'l-metâine'de Muhammed Selim Hamâde'den Kur'an ilimleri ve **kırâat-ı seb'a*** yı tahsil etti. Daha sonra Kahire'de el-Meâhidü'l-Ezheriyye müdürü Abdülfettâh el-Kādî'den kırâat-ı aşereyi tamamladı. Mısır'ın Said bölgesinde Kur'an okuyuşuyla tanındı.

1951'de Kahire'ye gitti ve Seyyide Zeyneb, İmam Şâfiî, İmam Hüseyin, Sultan Ebü'l-Alâ ve İmam Rifâî camilerinde Kur'an okudu. Aynı yıl Kahire radyosunda Kur'an okumaya başladı. Sesi ve okuyuş tarzıyla kısa sürede büyük ilgi görerek şöhrete kavuştu. Çeşitli dinî, millî gün ve merasimler münasebetiyle bazı ülkelerin devlet başkanları, enformasyon bakanları veya bazı özel kurum ve şahısların daveti üzerine, başta Ortadoğu ülkeleri olmak üzere Afrika'dan Uzakdoğu'ya kadar birçok İslam ülkesini, Amerika Birleşik Devletleri ve bazı Avrupa ülkelerini ziyaret etti; buralarda Kur'ân-ı Kerîm okudu. Gittiği bazı ülkelerin devlet veya hükümet başkanları tarafından çeşitli nişanlarla taltif edildi. Bunlar arasında Suriye devlet başkanı (1956), Fas kralı (1961), Lübnan devlet başkanı, Malezya başbakanı (1965) ve Mısır devlet başkanı (1988) tarafından verilen nişanlar anılabilir.

Abdülbâsıt Muhammed Abdüssamed

1951-1982 yılları arasında Kahire İmam Şâfiî Camii'nde, 1982'den ölümüne kadar da Hüseyin Camii'nde **kāri*** olarak görev yaptı. 1983 yılında parlamento kararıyla kurulan Kur'ân-ı Kerîm Hâfız ve Kārileri Derneği'nin (Nikābetü muhaffizî ve kurrâi'l-Kur'âni'l-Kerîm) başkanlığına getirildi. el-Mekāriü'l-Mısriyye'nin de şeyhi olan Abdülbâsıt Abdüssamed 30 Kasım 1988'de Kahire'de vefat etti.

Kur'ân-ı Kerîm tilâvetinde Mısır tarzının önde gelen temsilcilerinden biri sayılan ve dünyanın her tarafındaki müslümanların heyecan ve huşû içinde dinledikleri Abdülbâsıt Abdüssamed özellikle tiz sesi ve uzun nefesiyle tanınmıştır. Bir nefeste en yüksek perdeden 45-50 saniye devam eden müstesna okuyuşları hâfızalarda silinmez bir iz bırakmıştır. Abdülbâsıt, muhtelif sûre ve âyetler yanında Mısır, Suudi Arabistan ve Kuveyt radyoları için Âsım kıraatinin Hafs rivayeti, Fas radyosu için de Nâfi' kıraatinin Verş rivayetiyle **tertil*** üzere Kur'ân-ı Kerîm'in tamamını bantlara okumuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

Ahmed Şarkāvî – İsmâil Abdürrezzâk, *Ṣavt mine's-semâʾ el-ḳārî eş-şeyḫ ʿAbdülbâsıṭ ʿAbdüṣṣamed*, Kahire 1386/1966 (ayrıca Abdülbâsıt Abdüssamed'in kendi yazdığı özgeçmişinden (DİA dokümantasyon arşivi) ve büyük oğlu Muhammed Abdülbâsıt'ın verdiği şifâhi bilgilerden faydalanılmıştır).

AHMET ÖZEL

ABDÜSSAMED el-PELİMBÂNÎ

(عبدالصمد البلمبانى)

XVIII. yüzyılda yaşayan Semmâniyye tarikatına mensup Malezyalı âlim ve mutasavvıf.

Sumatra'nın Pelimbenk şehrinde doğdu. Hayatının büyük bir kısmını Arabistan'da bilhassa Mekke ve Tâif'te geçirdi. Semmâniyye tarikatının kurucusu Muhammed es-Semmân'a (ö. 1190/1776) intisap etti. Akaid ve mantıkla ilgili *Zühretü'l-mürîd fî beyâni kelimeti't-tevḥîd* adlı Malayca eserini, Ahmed ed-Demenhûrî'nin Mekke'de verdiği derslerde aldığı notlardan derlemiş; Gazzâlî'nin *İḥyâʾü ʿulûmi'd-dîn*'ini *Seyrü's-sâlikîn* (Mekke 1306; Bulak 1309), *Bidâyetü'l-hidâye*'sini *Hidâyetü's-sâlikîn* (Mekke 1287; Bombay 1311) adıyla Malayca'ya tercüme etmiştir. 1779'da başlayıp 1788'de Tâif'te tamamladığı *Seyrü's-sâlikîn*'de *İḥyâʾü ʿulûmi'd-dîn*'in bazı yerlerini kısaltmış, bazı bölümlerine de ilâveler yapmıştır.

Abdüssamed'in *ʿUrvetü'l-vüsḳā ve silsiletü üli'l-ittiḳāʾ* adlı evrâd mecmuası ile *er-Râtib* ve *Naṣîḥatü'l-müslimîn* isimli Arapça iki risâlesi daha vardır. Müslümanları kâfirlere karşı cihada davet eden nasihatlardan ibaret olan son risâle, anonim Açe şiiri "Hikâyet Prang Sabî"nin yazılmasında etkili olmuştur. Bu şiirlerin değişik şekilleri, XIX. yüzyılın sonları ile XX. yüzyılın başlarında Açeliler'in Hollandalılar'a karşı verdiği bağımsızlık mücadelesinde elden ele dolaşmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Harîrîzâde, *Tibyân*, II, 140ᵇ-142ᵇ; Serkîs, *Muʿcem*, II, 1284; John Bousfield, "Islamic Philosophy in South-East Asia", *Islam in South-East Asia* (ed. M. B. Hooker), Leiden 1983, s. 95, 126; P. Voorhoeve, "ʿAbd al-Ṣamad al-Palimbānī", *EI²* (İng.), I, 92; A. J. Piekaar, "Atjéh", *EI²* (İng.), I, 739-747.

NİHAT AZAMAT

ABDÜSSELÂM EFENDİ, Mardînî

(1786-1843)

Mardin'de müftülük yapmış olan Hanefî âlimi.

Mardin'de doğdu. Babası Seyyid Ömer Efendi'dir. Tahsilini Mardin, Diyarbekir, Halep, Şam, Mısır ve İstanbul'da tamamladı. Daha sonra Mardin'e dönerek müftülük yaptı, ayrıca öğretimle de